

Polyfone konfigurationer i narrative tekster: historiske og tredjepersonsdiskursindivider

Af Alexandra Kratschmer og Henning Nølke

Introduktion

Som udgangspunkt forventes en hvilken som helst assertion at støtte sig til evidens eller viden afsender har og om nødvendigt vil kunne argumentere for. Det er netop et konstituerende træk ved assertionen at være "selvforklarende" eller troværdig *per se*. Afsender råder imidlertid over en lang række sproglige udtryk han kan benytte til at præcisere hvorfra han har sin viden, om det er noget han har hørt, set eller læst, om det er noget han har regnet sig frem til, om det er noget han blot tror, osv. Disse udtryk, som kaldes evidentialiteter, indfører samtidig ofte forskellige former for polyfone konfigurationer fordi afsender kan præsentere en viden han har fra et andet diskursindivid.

Den os bekendt første polyfoniske analyse af evidentialiteter blev foreslået i Nølke (1994). Nølke analyserede de to franske udtryk *Il semble que p* og *Il paraît que p* som umiddelbart begge svarer til 'det synes som om p' eller det engelske 'it seems that p'. En nærmere analyse afslører imidlertid at de afviger på nogle afgørende punkter som i Nølkes polyfoniske analyse kom frem som en forskel på intern og ekstern polyfoni. Medens *Il semble que p* indikerer at p er resultatet af et ubevidst ræsonnement, angiver *Il paraît que p* at p er noget man har hørt. I begge tilfælde er der dog tale om at ytringsafsender indgår i en slags dialog med et andet diskursindivid.

Nølkes analyse begrænsede sig imidlertid til de to vendinger i nutidskontekster, og det viste sig at være en udfordring for Kratschmer da hun forsøgte at lade sig inspirere af analysen til et studium af de tilsvarende, men også andre italienske konstruktioner med *sembrare* og *pare-re* i narrative (datids-)tekster, for hvilken rolle kan ytringsafsender egentlig spille i fortiden når han kun er defineret i forhold til den aktuelle udsigelse? Her løb Kratschmer ind i et uudforsket område af den

sproglige polyfoniteori som faktisk er blevet arvet helt op til den udgave der er præsenteret i Nølke, Fløttum & Norén (2004). Hvordan gør polyfoniteorien i det hele taget rede for problemer knyttet til tidsforskydninger? Hvilken rolle spiller fx tempora?

Interessant nok var Nølke helt uafhængigt af Kratschmers arbejde blevet opmærksom på det samme grundlæggende problem, og det gav anledning til et forslag til videreudvikling af teorien der første gang kom på tryk i Nølke (2005a). Da vi opdagede dette sammentræf, var det oplagt at forsøge at skrive en fælles artikel om vort ”parallelarbejde”, og denne artikel er resultatet af dette projekt. Vi har bygget artiklen ”polyfont” (diafont/dialogisk) op i et forsøg på at afspejle udviklingen i vores arbejde. I de første to afsnit giver Nølke et resumé af sit arbejde fra 1994. I det centrale afsnit 3 gør Kratschmer rede for sine analyser af *sembrare* og *parere* og de teoretiske overvejelser de har givet anledning til, og i afsnit 4 præsenterer Nølke den nyeste udvikling af ScaPoLine. Endelig afrunder vi med et afsnit hvori vi diskuterer i hvilket omfang de forslag vi uafhængigt af hinanden er nået frem til, harmonerer.

1. Kort historisk introduktion til ScaPoLine

Min analyse af de to franske konstruktioner *Il semble que* og *Il paraît que* stammer fra 1994, hvor polyfoniteorien endnu ikke var så udviklet som den er i dag. For at kunne forklare de analyser jeg foreslog, vil jeg derfor først kort gøre rede for den daværende teoretiske ramme. Det grundlæggende videnskabsteoretiske udgangspunkt var det samme som i dag. Teorien beskæftigede sig dengang som nu med den sproglige kodning af polyfone betydningsaspekter i ScaPoLineforstand. Der var fire centrale grundlæggende elementer jeg benyttede til analysen, og de blev defineret således:

Taler er den der *ifølge ytringen* er udsigelsens afsender. Førstepersonspronominer refererer til taler, der ligeledes efterlader andre sproglige spor som det vil fremgå af analysen.

Modtager er den udsigelsen henvender sig til, stadig ifølge ytringen. Blandt de spor der bevidner hans tilstedeværelse er andenpersonspronominer.

Diskursindividerne er størrelser/væsener der kan gøres ansvarlige for de udtrykte synspunkter. Foruden udsigelsens protagonister (taler og modtager), drejer det sig om ”personer” der er indført i diskursen – fx af (pro)nominalsyntagmer og egennavne – eller som befinder sig andetsteds i diskursuniverset (de eksisterer i en præsupponeret fælles viden).

Synspunkterne er semantiske størrelser med repræsentation (propositionelt indhold) og forsynet med en dom (bedømmelse). Synspunkterne kan vedrøre ekstralingvistiske og lingvistiske forhold, mentale tilstande osv.

De domme der er knyttet til synspunkterne kan være modale (som ’det er sandsynligt at p ’, ’er det sandt at p ?’, ’Gør p !’), argumentative (fx i form af topos) osv. Når et diskursindivid knytter sig til et synspunkt, gør han det til sit, som det sker i det klassiske eksempel med nægtelsen hvor taler knytter sig til det andet (negative) synspunkt.

Derudover benyttede jeg Ducrots skelnen mellem to forskellige måder taler kan knytte sig til et synspunkt på, nemlig dels som den konkrete ytrings afsender, kaldet a_0 , og dels som et individ der eksisterer uafhængigt af den konkrete ytring, kaldet A . Denne skelnen er en forløber til ScaPoLines skelnen mellem ytringsafsender og tekstafsender. Den var væsentlig for min analyse fordi den muliggjorde at arbejde med begrebet intern polyfoni, som defineredes således:

En ytring indeholder **intern polyfoni** hvis den formidler et synspunkt pdv_i der er knyttet til A uden at være knyttet til a_0 .

En ytring indeholder **intern polyfoni i streng forstand** hvis intet andet diskursindivid end A er knyttet til pdv_i .

Intern polyfoni viste sig at være et afgørende træk ved vendingen *Il semble que*’s funktion.

2. Gammel analyse af *Il semble que* og *Il paraît que*

Min ”gamle” analyse af *Il semble que p* og *Il paraît que p*, som jeg her skal gentage de væsentligste træk af, placerer sig inden for denne teoretiske ramme.

I en første tilnærmelse kan vi ved en sammenligning af eksemplerne i (1) og (2) let konstatere at de to upersonlige konstruktioner som nævnt ovenfor introducerer to forskellige slags polyfoni (i det følgende kalder jeg det synspunkt der formidles af *p* for pdv_1):¹

- (1) *Il semble que Marie soit malade.*²
- (2) *Il paraît que Marie est malade.*³
- (3) *J’ai l’impression que Marie est malade.*⁴
- (4) *On dit que Marie est malade.*⁵

De to ytringer i (1) og (2) indeholder samme pdv_1 ifølge hvilket Marie er syg, men medens (1) kan parafraseres med (3), svarer (2) snarere til (4). Disse parafraser synes at indikere at taler i en eller anden forstand er ansvarlig for pdv_1 i (1), medens han tager afstand fra dette synspunkt i (2). Denne forskel kommer klart frem hvis man ser på den mulige fortsættelse i (5) som præciserer at taler ikke er enig i pdv_1 :

- (5) *Mais en fait, je suis sûr qu’il n’en est rien.*⁶

Man kan uden problemer følge op med (5) efter (2), medens denne fortsættelse mildt sagt er underlig efter (1):

- (6) ☹☹ *Il semble que Marie soit malade. Mais en fait, je suis sûr qu’il n’en est rien.*⁷

---

¹ Af hensyn til vore ikke-romanistlæsere har vi oversat vore franske og italienske eksempler til dansk; men vi gør opmærksom på at oversættelserne ikke kan undgå at være upræcise, og at de ikke kan indfange de subtile nuancer vi beskriver i teksten.

² Det ser ud til at Marie er syg.

³ Det lader til at Marie er syg.

⁴ Jeg har det indtryk at Marie er syg.

⁵ Det siges at Marie er syg.

⁶ Men faktisk er jeg sikker på der ikke er noget om det.

⁷ Det ser ud til at Marie er syg. Men faktisk er jeg sikker på der ikke er noget om det.

- (7) ☺ Il paraît que Marie est malade. Mais en fait, je suis sûr qu'il n'en est rien.⁸

Andre tests peger i samme retning:

- (8) Selon Pierre, il paraît que Marie est malade.⁹
(9) ☹ ☹ Selon moi, il paraît que Marie est malade.¹⁰

Det stærkt afvigende i (9) følger direkte af at *Il paraît que p* angiver at kilden til den kommunikerede viden er ekstern (*I paraît que p* markerer ekstern polyfoni). Denne konstruktion er således et meget klart eksempel på en evidentialitet der markerer evidens af typen 'hørt-sagt'. Vi kan også bemærke at (8) i en af sine læsninger er synonym med (10):

- (10) Selon Pierre, Marie est malade.¹¹

I denne læsning indeholder (8) altså et vist mål af redundans for så vidt som taler præciserer den evidenskilde der er angivet implicit af *Il paraît que*.

Analysen af *il semble que p* er mindre oplagt. Vi kan allerførst konstatere at denne konstruktion meget vanskeligt accepterer at taler ekspliciterer en ekstern evidenskilde:

- (11) ?? Selon Pierre, il semble que Marie soit malade.¹²
(12) ☺ Selon moi, il semble que Marie soit malade.¹³

Som det fremgår af (12) har konstruktionen imidlertid – modsat *Il paraît que* ingen som helst problemer med at acceptere at det præciseres at taler er eneansvarlig for pdv_1 . Men (12) er aldrig synonym med (13):

- (13) Selon moi, Marie est malade.¹⁴

---

⁸ Det lader til at Marie er syg. Men faktisk er jeg sikker på der ikke er noget om det.

⁹ Ifølge Pierre lader det til at Marie er syg.

¹⁰ Ifølge mig lader det til at Marie er syg.

¹¹ Ifølge Pierre er Marie syg.

¹² Ifølge Pierre ser det ud til at Marie er syg.

¹³ Ifølge mig ser det ud til at Marie er syg.

Det hænger sammen med at (13) eksplicit udelukker ethvert andet diskursindivid end taler. Dette faktum synes at vise at selv om der ikke er tale om ekstern polyfoni i egentlig forstand ved *Il semble que p*, indfører vendingen alligevel et eller andet eksternt element. Kan vi mon komme nærmere på? Intuitivt virker det som om *Il semble que* tilfører ytringen en vis subjektivitet. Denne intuition underbygges af de acceptabilitetsforskelle vi finder i følgende paradigme af ytringer:

- (14) (?) Il semble que la réunion ait(/a) lieu à 3 heures.¹⁵
(15) ? Il semble qu'on vive dans une démocratie.¹⁶
(16) ☹ ? Il semble que deux et deux fassent (/font) quatre.¹⁷

Jo mere objektiv propositionen i pdv_1 føles, jo mindre acceptabel bliver tilføjelsen af *il semble que*.

Kan denne intuition præciseres? Ved nærmere eftersyn drejer det sig i disse ytringer snarere om forskellige typer af objektivitet end om forskellige grader. Pdv_1 i (14) er objektiv for så vidt som det er objektivt verificerbart, det i (15) er objektivt fordi den viden eller opfattelse det præsenterer, forventes at være en fælles opfattelse, og det i (16) er objektivt fordi dets sandhed som en direkte følge af matematiske regler er hinsides enhver form for diskussion. Vi kan da også se at (15) faktisk bliver acceptabel i en kontekst som den i (17):

- (17) Il semble qu'on vive dans une démocratie, et voilà ce qui se passe!¹⁸

hvori taler tager afstand fra pdv_1 .

Der kan drages flere konklusioner af disse iagttagelser. Den upersonlige konstruktion *Il semble que p* tillader ikke at *p* artikulerer et synspunkt der på en gang er knyttet til taler og til hans samtalepartnere (jf. (17)), og den accepterer heller ikke at dette synspunkt præsenterer en analytisk sandhed. Til gengæld accepterer den at pdv_1 er objektivt veri-

---

¹⁴ Ifølge mig er Marie syg.

¹⁵ Det ser ud til at mødet finder sted klokken tre.

¹⁶ Det ser ud til at vi lever i et demokrati.

¹⁷ Det ser ud til at to og to er fire.

¹⁸ Det ser ud til at vi lever i et demokrati, og se så hvad der sker!

ficerbart. Pdv_1 er altså ”opfundet” af taler i den forstand at han tager dets gyldighed på sin kappe. Men pdv_1 præsenteres ikke som resultatet af en bevidst iagttagelse eller af et logisk ræsonnement, for taler er ikke rede til at give sine grunde til at sige p . Tværtimod lader han indirekte forstå at disse grunde ikke kan efterspores. Ja faktisk hentyder han ikke engang til disse evidentialitetskilder, hvilket forklarer at han, hvis han bliver spurgt om hvorfor han siger p , typisk vil svare noget i retning af:

(18) Eh bien, je ne sais pas, j’ai l’impression ...¹⁹

Il semble que tjener altså til at udviske det evidensansvar der ligger inhærent i selve assertionen.

I et forsøg på at nærme mig en forklaring på disse data foreslog jeg hypotesen i (19):

(19) Når taler ytrer *Il semble que p* præsenterer han eksistensen af det synspunkt der formidles gennem p , som en konklusion han drager ud fra en række mere eller mindre bevidste tegn eller indicier.

Ifølge denne hypotese er det karakteristiske ved evidensmarkøren *Il semble que* altså at den præsenterer evidenskilden som dannet af en mængde ubevidste indicier. Den er altså ikke som *Il paraît que* af typen ’hørt-sagt’, men snarere af den type der baserer sig på inferenser. I modsætning til de fleste andre markører af inferenstypen bygger den imidlertid på indicier der ikke kan opspores. Man kan derfor ikke tale om inferens ved abduktion, men måske snarere om en slags indre dialog som i standardtilfældet finder sted i selve udsigelsesøjeblikket. Det kan forklare at konstruktionen altid medfører en vis subjektivitet. Dertil kommer at taler ikke påtager sig ansvaret for at det propositionelle indhold af pdv_1 er sandt, men han accepterer – stadig i standardtilfældet – at det er det. Dette særlige træk forklarer det strejf af tvivl eller usikkerhed som altid følger med anvendelsen af denne konstruktion.

Lad os se om hypotesen kan forklare vores tre ”objektive” eksempler. Vi tager dem bagfra. Det afvigende ved (16) følger direkte af hypotesen; en analytisk sandhed kan ikke præsenteres som et resultat af

---

¹⁹ Altså, det ved jeg ikke rigtig, det har jeg indtryk af...

en indre dialog. (15) er mere subtil. Dette eksempel retfærdiggør formuleringen ”eksistensen af” i hypotesen, for den tænkte kontekst i (17) viser at pdv_1 i dette tilfælde er knyttet til andre end ham selv; ifølge taler tænker disse andre at p , men han selv disponerer over indicier der modsiges det. Resultatet af den indre dialog er altså her at alle de andre (tilsyneladende) tager fejl. At (14) er en smule underlig hænger endelig sammen med at pdv_1 vedrører et konkret fænomen der er objektivt verificerbart. De indicier taler støtter sig til, må altså i en eller anden forstand findes uden for ham selv. Det er imidlertid vigtigt at bemærke at disse indicier ikke kan sættes i forbindelse med en ekstern kilde af typen hørt-sagt. Derfor er (20) umulig:

(20) ☹☹ Selon un tel, il semble que la réunion ait lieu à 3 heures.²⁰

Dette skyldes at indicierne præsenteres som ubevidste. For at kunne accepteres må ytringen i (14) altså tolkes som noget i retning af ”ifølge min erfaring skulle mødet finde sted klokken 3”, og det synes da også at svare til den mest naturlige tolkning.

Hvordan kan denne beskrivelse nu udtrykkes i polyfonitermer? Den (næsten) obligatoriske tilstedeværelse af subjunctif i kompletivsætningen giver et fingerpeg. Alt tyder nemlig på at der er en sammenhæng mellem anvendelsen af denne modus og *Il semble que*'s semantiske struktur. I Nølke (1985) foreslås således en analyse af subjunctif ifølge hvilken den er en markør for intern polyfoni i streng forstand. Inspireret af denne beskrivelse af subjunctif foreslog jeg følgende polyfonianalyse af *Il semble que p*:

(21) Når taler ytrer *Il semble que p* sætter han (mindst) to synspunkter i scene:

pdv_1 : propositionen formidlet gennem p er sand;

pdv_2 : pdv_1 støtter sig til en række indicier der ikke kan ekspliciteres;

a_0 knytter sig til pdv_2 ;

A knytter sig i defaultlæsningen til pdv_1 .

---

²⁰ Ifølge en eller anden ser det ud til at mødet finder sted klokken tre.

At a_0 påtager sig ansvaret for den interne diskurs (pdv_2), medfører at denne diskurs finder sted i selve udsigelsesøjeblikket, og det svarer til vores uformelle beskrivelse af *Il semble que p*. Jeg vil gerne knytte yderligere et par bemærkninger til den formulering jeg foreslår i (21). For det første følger det af den at *Il semble que* i kanoniske anvendelser er en markør af intern polyfoni, og det kan forklare, eller i det mindste gøre det naturligt, at der anvendes subjunctif. For øvrigt medfører det faktum at A alt andet lige knytter sig til pdv_1 at a_0 i standardsituationen er enig i dette synspunkt. En anden konsekvens er at taler kan knytte an til pdv_1 i sin fortsatte diskurs som det fremgår af (22):

(22) *Il semble que Marie soit malade. On ne pourra donc pas compter sur elle pour nous aider.*²¹

At dette imidlertid blot er en defaultværdi, forklarer på den anden side set eksistensen af ytringer som (15) (*Il semble qu'on vive dans une démocratie*), ligesom det faktum at denne type ytringer kræver en helt speciel kontekst.

For lige at opsummere de væsentligste resultater har vi altså kunnet præcisere at de to evidensmarkører *Il paraît que* og *Il semble que* tilfører ytringen to forskellige polyfonistrukturer; *Il paraît que* markerer ekstern polyfoni (i streng forstand), medens *Il semble que* giver en mere kompleks struktur som i standardtilfældet kan reduceres til en variant af intern polyfoni (i ikke-streng forstand). I intet tilfælde påtager ytringsafsender sig ansvaret for det synspunkt der formidles gennem *p*; men hvor dette synspunkt er konklusionen på en indre dialog i tilfældet *Il semble que*, kan man sige at det er konklusionen på en ”ekstern dialog” i tilfældet *Il paraît que*.

Jeg vil lige til sidst kort se på dativpronominet *me*'s funktion i varianterne *Il me semble que p*. Lad os sammenligne de to ytringer:

- (1) *Il semble que Marie soit malade.*²²
(23) *Il me semble que Marie est malade.*²³

---

²¹ Det ser ud til at Marie er syg. Vi kan altså ikke regne med hende til at hjælpe os.

²² Det ser ud til at Marie er syg.

²³ Det ser for mig ud til at Marie er syg.

Man har indtryk af at taler har større tillid til at p er sand i (23) end i (1). Det er da også sådan at medens ”J’ai l’impression que p ” (’Jeg har indtryk af at p ’), som vi så, fungerer fint som parafrase for *Il semble que p* , så parafraseres *Il me semble que p* snarere med ”Je crois que p ” (’Jeg tror at p ’). Forskellen mellem de to konstruktioner ligger nemlig i at taler i (23) ikke nøjes med at acceptere at p er sand alt andet lige, nej, han går så vidt som til at tage denne sandhed på sin egen kappe. Det er derfor man ikke kan have:

(24) * Il me semble qu’on vit dans une démocratie, et voilà ce qui se passe.²⁴

Denne ytring indeholder en indre modsigelse. Det er imidlertid tekstafsender A (og ikke ytringsafsender a_0) der knytter sig til pdv_1 . Ytringsafsender sætter den interne dialog i scene og tekstafsender drager konklusionen. I denne forstand er dativpronominet et sprogligt spor af A.

Dativen tjener altså til at placere ansvaret for synspunktet pdv_1 hos A. Dativ kan i det hele taget bruges i forbindelse med *Il semble que* til eksplicit at forankre ansvaret for at p er sand hos et bestemt diskursindivid. Det er klart at forankring hos en anden end taler kræver en speciel kontekst eftersom det ifølge vores analyse vil betyde at a_0 hævder at denne anden har draget en bestemt konklusion ud fra nogle ubevidste indicier. Således vil (25):

(25) Il semble au médecin qu’une nouvelle crise va survenir.²⁵

næppe kunne ytres som andet end en slags referat af de tanker lægen har udtrykt. Denne brug af dativ er naturligvis hyppig i fiktionslitteratur som i følgende eksempel fra Regine Deforges *La bicyclette bleue*:

(26) François Tavernier s’inclina avec, du moins sembla-t-il à Léa, une certaine ironie.²⁶ (Livre de poche, s. 471)

---

²⁴ Det ser for mig ud til at vi lever i et demokrati, og se så hvad der sker!

²⁵ Det ser for lægen ud til at en ny krise vil opstå.

²⁶ François Tavernier bøjede sig med, det så det i hvert fald ud til for Léa, en vis ironi.

Vi finder også denne anvendelse af dativ i spørgsmål:

(27) Il te semble que je ne peux pas résoudre ce problème?²⁷

Her fører det til at spørgsmålet tolkes retorisk, og det hænger netop sammen med at taler foregiver at han tror at hans samtalepartner er klar til at stå inde for den underliggende hævde, *in casu* at han mener taler ikke kan løse problemet.

Dativ har samme værdi i udtrykket *Il paraît que p*, men her får den en endnu mere spektakulær virkning:

(28) Il me paraît que Marie est malade.²⁸

Her forsvinder den evidentielle værdi 'hørt-sagt', og det er netop hvad vi skulle forvente, for selv om taler nok kan referere og/eller acceptere hvad andre siger, kan han selvfølgelig ikke tage ansvaret for det. Når (28) ikke desto mindre er fuldt ud acceptabel, skyldes det at konstruktionen *Il paraît que p* her genfinder sin oprindelige værdi der kan parafraiseres med 'det (kan) ses at p'. Det taler tager ansvaret for i (28), er den konklusion han drager af det han har set med sine egne øjne. Denne forskel kommer tydeligt frem ved en sammenligning af følgende to eksempler:

(29) Il paraît que vous me volez.²⁹

(30) Il me paraît que vous me volez.³⁰

Ytringen i (29) har en (ironisk) læsning hvor den fungerer som en slags bebrejdelse; taler spiller på hørt-sagt værdien. Derimod er ytringen i (30) kun mulig i en situation hvor taler overrasker tyven på fersk gerning.

---

²⁷ Ser det ikke ud til for dig at jeg kan løse dette problem?

²⁸ Det lader for mig til at Marie er syg.

²⁹ Det lader til at De bestjæler mig.

³⁰ Det lader for mig til at De bestjæler mig.

3. Korpusarbejde: fra fransk til italiensk, fra præsens til datid, fra første til tredje person

Efter det historiske tilbageblik på Nølkes analyse af *il semble que* og *il paraît que* beskrives i det følgende Kratschmers forskningsforløb vedrørende de italienske konstruktioner med verberne *sembrare* og *parere*, som netop tog sit udgangspunkt i Nølkes omtalte analyse.

3.1. "Det ser ud til" på italiensk

Da jeg for ca. et år siden gik i gang med at beskæftige mig med de italienske konstruktioner *sembrare* og *parere*'s ("at se ud til") polyfone semantik, var jeg i den yderst heldige situation, at der allerede fandtes et arbejde med netop den orientering angående det franske, nemlig Henning Nølkes redegørelse for de tilsvarende franske udtryk i *La dilution linguistique des responsabilités. Essai de description des marqueurs évidentiels il semble que et il paraît que* fra 1994 (genoptrykt i 2001). Derfra kunne jeg ikke blot hente afgørende inspiration for mine modersmålstests vedr. *sembra/pare* + kompletivsætning (se Kratschmer 2005a), men også for min polyfone formalisering af disse og, senere, andre kontekster med *sembrare/parere* (nemlig "raising"- og "small clause"-konstruktioner, se Kratschmer 2005b).

Når et teoriapparat udvikles, er det altid interessant at se, om det stadigvæk er kompatibelt med tidligere redegørelser for fænomener inden for det pågældende forskningsfelt. Hvad udviklingen af ScaPoLine angår, kunne jeg konstatere, at Nølkes teoretiske redegørelse fra 1994 for de nævnte franske konstruktioner stadigvæk holder inden for den nyeste version. Som vi så ovenfor, bygger redegørelsen på den antagelse, at der skal arbejdes med to diskursindivider, som begge er billeder af selve afsenderen. Disse to diskursindivider (A: billede af afsenderen som historisk og tænkende person; a₀: billedet af afsenderen som afsenderen af den aktuelle ytring her og nu) har stadigvæk samme status i det nye teoriapparat, som det præsenteres i ScaPoLine (Nølke, Fløttum & Norén 2004). Det eneste nye på dette område har været indførelsen af et mere formaliseret afsenderbegreb, nemlig LOC, som defineres som et billede af afsenderen som ansvarlig for udsigelsen og for iscenesættelsen af den polyfone konfiguration, dog uden mulighed for direkte at stå

i en ansvarsrelation til et synspunkt (dvs. LOC er ikke noget diskursindivid).

Ved at anvende de i Nølke 1994 præsenterede *native speaker*-tests på italiensk kunne jeg fastslå, at de tilsvarende italienske konstruktioners semantik ganske vist er tydeligt forskellig fra de franskes, men forskellen ligger ikke på det polyfoniske, men derimod på det evidentielle plan (se Kratschmer 2005a og 2005b):

konstruktion	eksempel	evidentiel nuance
kompletivsætning	(*Mi) Sembra/pare (*proprio) che Gianni sia malato. ³¹	gengivelse rygte
“	(*Mi) Sembra/pare (proprio) che Gianni sia malato. ³²	egen inferens på basis af fremmede indicier
“	(Mi) Sembra/pare (proprio) che Gianni sia malato. ³³	egen inferens på basis af egne indicier
<i>Raising</i>	Gianni (*mi) sembra/pare (proprio) essere malato. ³⁴	inferens vedr. et sagsforhold, der ikke direkte kan bedømmes perceptivt
“	Gianni (mi) sembra/pare (proprio) ridere forte. ³⁵	inferens vedr. et sagsforhold, der kan bedømmes perceptivt
<i>Small Clause</i>	Gianni (mi) sembra/pare (proprio) malato. ³⁶	umiddelbar intellektuel bedømmelse
“	Gianni (mi) sembra/pare (proprio) pallido. ³⁷	umiddelbar perceptiv bedømmelse

Denne forskel er dog mindre relevant i den aktuelle sammenhæng, og jeg henviser til de to ovennævnte publikationer for detaljerne.

Jeg gik videre med at formalisere de italienske konstruktioners polyfone struktur på – som jeg mente dengang – helt parallel vis med de

³¹ Det ser (*for mig) (*virkelig) ud til, at Gianni er syg $\cong$ Det siges/det hedder sig, at Gianni er syg.

³² Det ser (*for mig) (virkelig) ud til, at Gianni er syg.

³³ (For mig) ser det (virkelig) ud til, at Gianni er syg.

³⁴ Gianni synes (*for mig) (virkelig) at være syg.

³⁵ (For mig) synes Gianni (virkelig) at grine meget/højt.

³⁶ (For mig) ser Gianni (virkelig) syg ud.

³⁷ (For mig) ser Gianni (virkelig) bleg ud.

franskes ved hjælp af de ovennævnte diskursindivider A og a_0 . Det gik først op for mig for nylig, at Nølkes og min analyse ikke er helt parallelle, som vi vil komme ind på senere.

(31) Il (me) semble que Jean est malade.³⁸

(32) (Mi) sembra che Gianni sia malato.³⁹

Il (me) semble/(Mi) sembra:

A: p (hvor p = resultat af inferens)

a_0 : foreløbig konklusion (p)

Det, der var nyt i min analyse, var at tilskrive a_0 en DS-relation til det associerede synspunkt ”foreløbig konklusion”, som skulle afspejle kendsgerningen, at *sembra*-konteksterne udtrykker, at afsenderen noterer et lille forbehold i sin bedømmelse af sagsforholdene. Jeg argumenterede derudover for at formalisere Ballys *modus*-begreb ved at sætte lighedstegn mellem dette og a_0 's DS-relation til sit associerede synspunkt. I mellemtiden er jeg dog blevet klar over, at forholdet mellem ”bedømmelse/vurdering”, ”modus” og ”DS-relation” venter på en nærmere udredning inden for ScaPoLine. Indtil dette er sket, vil jeg holde fast i, at a_0 giver en vurdering ”foreløbig konklusion” vedrørende synspunktet ”p”, dog uden at ville lægge mig nærmere fast på, hvordan denne vurdering kan/skal formaliseres i forhold til koncepterne ”modus” og ”DS-relation”.

I denne etape i forskningsprocessen havde jeg brugt *native speaker*-tests med *sembrare/parere*-former i første person præsens samt et korpus med politiske taler, hvor konteksterne udviste de samme grammatiske egenskaber. På grund af den kendsgerning, at mit omfattende politiske korpus var meget fattigt på relevante kontekster, gik jeg tidligere i forskningsforløbet over til at undersøge den anden del af mit korpus, nemlig narrative tekster. Jeg har foreløbig draget nytte af to meget recente *science fiction*-romaner, hvor den ene har en *jeg*-fortæller⁴⁰,

---

³⁸ (For mig) ser det ud til, at Jean er syg.

³⁹ (For mig) ser det ud til, at Gianni er syg.

⁴⁰ Mongai, Massimo. 1999. *Il gioco degli immortali*.
<http://www.liberliber.it/biblioteca/m/mongai/index.htm>

mens den anden er forfattet i tredje person med vekslende fokuspersoner.⁴¹

Da jeg arbejdede med disse narrative tekster, blev det meget hurtigt klart, at de datidige kontekster krævede en udvidelse af beskrivelsesapparatet: både hvad tidsforskydningen ”nutid >> datid” og personforskydningen ”første (afsender) >> tredje” angik. Jeg begynder med mine overvejelser vedrørende datidige førstepersonskontekster (3.2) for derefter at diskutere datidige tredjepersonskontekster (3.3).

3.2. *Datidige førstepersonskontekster*

Når man vil formalisere *sembrare*-konteksterne i datid, kan man gå ud fra, at datidskonteksten skal være en tidsforskudt kopi af den til grund liggende nutidskontekst – at antage andet ville ikke være indlysende – og konfigurationen må se således ud: Der findes en LOC, der (lige nu: t_0) gennemfører en ytring, hvis indhold iscenesætter to diskursindivider, som er historiske billeder af LOC, hvor det éne (A_1) har haft et synspunkt p (som resultat af en inferens) over længere tid op til det fortalte tidspunkt (t_{-1}) og hvor det andet (A_2) på det fortalte tidspunkt t_{-1} **tog ad hoc** stilling til dette synspunkt p :

(*Mi*) *sembrava*:

A_1 : p ; t_{-2}

A_2 : foreløbig konklusion (p); t_{-1}

Dette kan konkretiseres ved hjælp af det følgende eksempel:

(33) Da quel che potevo vedere con il mio binocolo, nel forte sembrava [che] ci fosse anche una popolazione mista, tipica dei luoghi di frontiera: [...]⁴²

Jeg-fortælleren LOC iscenesætter et ”narrativt individ” *io* ”jeg” (en handlende person), som er koreferent med LOC, i en historisk ramme

⁴¹ Grasso, Francesco. 2003. *2038: la rivolta*. <http://www.liberliber.it/biblioteca/g/grasso/>

⁴² Ud fra det, jeg kunne se med min kikkert, så det ud til, at befolkningen i fortet var blandet, på den for grænseområder typiske måde: [...] (Mongai 1999: 25). Konjunktionen *che* (”at”) er udeladt, et meget almindeligt træk for det italienske talesprog, som romanens stilleje er orienteret imod.

(*potevo vedere* "jeg kunne se"), hvis dernæst beskrevne handling er en ytrings-/tankehandling: *sembrava ci fosse* "det så ud, som om der var". Et narrativt individ, som tilskrives en ytrings-/tankehandling, får status som *diskursindivid*.

I den tidsforskudte kopi af den til grund liggende nutidskontekst har vi nu afsenderen LOC, der *hic et nunc* fortæller, at et koreferent diskursindivid A_2 var *hic et nunc*-afsender af en historisk ytring, dvs. *ibi et tunc*-afsender set fra det nutidige perspektiv. Som *hic et nunc*-afsender af en historisk ytring tilknyttes dette diskursindivid A_2 en bedømmelse "det er min foreløbige konklusion" af synspunktet "befolkning: være blandet" til udsigelses-/tænketidspunktet. Basissynspunktets "befolkning: være blandet" kilde er et andet, ligeledes med LOC koreferent diskursindivid, nemlig A_1 . I den foreliggende kontekst har A_1 fundet frem til synspunktet ud fra en inferens baseret på perceptivt opnåede indicier (observationer ved hjælp af kikkert).

A_2 har en hybrid status som a) historisk diskursindivid (LOC præsenterer dets historiske (ytrings)handling) og b) *ad hoc*-afsender (har en gang - på et historisk tidspunkt - ytret sig *ad hoc*). Dermed rejser sig også spørgsmålet om en indlysende formalisering. En mulighed ville fx være "a₋₁".

3.3. Datidige tredjepersonskontekster

Det omtalte hybride diskursindivid bliver også aktuelt (og på en endnu mere kompliceret måde) i narrative 3. persons-kontekster, som de findes i Grassos roman *2038: la rivolta*.

Her har man ligeledes LOC, der (lige nu: t_0) gennemfører en ytring, hvis indhold iscenesætter to diskursindivider, som dog ikke er leder af LOC, men tredje persons-diskursindivider. Det éne (X_1) har et synspunkt p (som resultat af en inferens over længere tid op til det fortalte tidspunkt (t_{-1}) og hvor det andet (X_2) **tog** på det fortalte tidspunkt t_{-1} **ad hoc** stilling til dette synspunkt p :

Alla donna (= *le*) *sembrava* >> (*la donna* = diskursindivid X)

X_1 : p ; t_{-2}

X_2 : foreløbig konklusion (p); t_{-1}

I Nølke/Fløttum/Norén (2004: 38) siger forfatterne stadigvæk følgende, angående tredje persons diskursindivider:

”Nous n’avons pas trouvé de preuve empirique selon laquelle il conviendrait de faire la distinction entre les tiers de l’énoncé [= *ad hoc*-afsenderen; AK] et les tiers textuels [= ”être historique”; AK]. La pertinence de cette sous-catégorisation éventuelle, parallèle à celle établie pour le locuteur et l’allocutaire, reste donc une question ouverte.”⁴³

Jeg mener, at man på basis af de foreliggende overvejelser kan give et entydigt svar på spørgsmålet, om man skal arbejde med forskellige tredje persons-diskursindivider, alt efter om disse svarer til nutidsplanets forskellige afsenderbilleder, nemlig a_0 (*ad hoc*-billedet) eller A (”væsen med historie”). Det hybride diskursindivid i datidskontekster synes at kræve dette. Derudover skal der i en formalisering afspejles både X_2 ’s hybride status og forholdet mellem datids-tidspunktet og det aktuelle ytringstidspunkt (fx via en formalisering ” x_{-1} ”).

Følgende romanpassage er et eksempel på denne konfiguration:

- (34) Questa volta, però, la sua memoria non fu sufficiente: tra Quarto, Soccavo e Pianura perse l’orientamento. [...] Le sembrò che si stessero dirigendo verso i megahabitat proletari di Secondigliano, ma non poteva esserne sicura.⁴⁴

LOC beretter, at det narrative individ (”Lara”) mister orienteringen, mens hun er passager i en fremmed bil. I den efterfølgende tekst gengives hendes spekulationer vedrørende sin geografiske placering i form af en *sembra*-konstruktion med Lara som dativisk modus-bærer (*le* ”hende”), hvormed hun får status som diskursindivid eller rettere: som to

---

⁴³ Vi har ikke fundet nogen empiriske beviser, ifølge hvilke det skulle være fordelagtigt at gøre en forskel på ytringstredje [= *ad hoc*-afsenderen ; AK] og teksttredje [= ”historiske væsner”; AK]. Denne eventuelle (parallele med den for afsender og modtager gennemførte) underkategoriserings relevans forbliver derfor et åbent spørgsmål.

⁴⁴ Men denne gang var hendes hukommelse ikke tilstrækkelig: et sted mellem Quarto, Soccavo e Pianura mistede hun orienteringen. [...] Det forekom hende, at de bevægede sig mod de proletariske megahabitater i Secondigliano, men hun kunne ikke være sikker. (Grasso 2003: 13).

diskursindivider. Parallelt med førstepersonskonteksterne skabes to billeder af Lara som diskursindivid: et billede "X"⁴⁵, som har et synspunkt "Lara + mændene: bevæge sig mod Secondigliani", opnået via inferens på basis af visuelle indicier (arkitektoniske mønstre) og et billede "x₋₁", som til det historiske tidspunkt er *hic et nunc*-afsender, som bedømmer synspunktet "Lara + mændene: bevæge sig mod Secondigliani" som "foreløbig konklusion". Eksemplet expliciterer derudover usikkerhedsfaktoren, som er en konstituerende bestanddel af konstruktionens semantik: *ma non poteva esserne sicura* ("men hun kunne ikke være sikker").

Man kunne argumentere for, at a₋₁'s og x₋₁'s stillingtagen til det indlejrede synspunkt ikke er på lige fod med en konkret ytringshandling, fordi det kun drejer sig om "tænkning" og ikke om "tale". I øjeblikket hælder begge undertegnede dog mest til at betragte denne forskel som ikke relevant i denne sammenhæng.

3.4. Mere komplekse datidskontekster

Udover de lige præsenterede kontekster, der er rene tidslige og personelle transponeringer af tidligere beskrevne polyfone konfigurationer, findes der datidige kontekster på basis af *sembrare* og *parere*, der er mere komplekse, idet de er udstyrede med en afsenderkommentar, der kun kan fortolkes som værende forankret i udsigelsesøjeblikket og som dermed kun kan tilskrives a₀, som så tilføjes konfigurationen. Det drejer sig om afsenderkommentarer via valg af verbalaspekt eller via brug af *modus*-verbet i præsens. Jeg agter at præsentere disse kontekster ved polyfoninetværkets afslutningsseminar og henviser for nærmere informationer til *Sproglig polyfoni. Arbejdspapirer 5*.

4. Den nyeste udvikling af ScaPoLine

Siden publikationen af bogen om ScaPoLine (Nølke, Fløttum & Norén), som er det teoretiske grundlag for Kratschmers analyser, har især diskursindividerne været genstand for nærmere undersøgelser som præsenteret i Nølke (2005b). Det er dels konsekvenserne af indførelsen af LOC

---

⁴⁵ Når det omtalte "X₂" formaliseres som "x₋₁", så kan "X₁" reduceres til ren "X".

og dels problemerne forbundet med temporale forskydninger der har været inspirationskilde til dette arbejde. Tempus har aldrig for alvor været involveret i polyfoniske analyser der oftest har koncentreret sig om nutidssammenhænge og blot opfattet datid som en slags parallelforskydning. Hovedproblemet ligger i at ytringsafsender, a_0 , i forhold til tekstafsender, A , er defineret ved hjælp af *to* parametre, nemlig for det første som afsender af en konkret ytring (og altså uden eksistens uden for denne), og for det andet som knyttet til selve udsigelsessituationen. Disse to parametre falder sammen i nutidssammenhænge; men som Kratschmers analyse klart viser, kan sproget i datidskontekster sagtens adskille de to parametre så vi får et diskursindivid der er knyttet til en konkret ytring uden at være knyttet til udsigelsessituationen. Dette er helt klart i en ytring som (35):

(35) Jeg sagde faktisk at jeg ville komme.

Diskursindividet der er ansvarlig for synspunktet udtrykt i ledsætningen, er defineret udelukkende ud fra sin egenskab som afsender af en fortidig udsigelse der nu rapporteres. Dette diskursindivid har ikke nogen klar status i tidligere versioner af ScaPoLine. Der er kun plads til at behandle det som en variant af A fordi det jo rækker ud over selve udsigelsesøjeblikket; men derved får man slet ikke fat i at det er parallelt med a_0 hvad angår den anden definatoriske parameter, idet det er knyttet til en konkret udsigelse.

Faktisk har vi strejft problemet i forbindelse med arbejdet med polyfonisk kohærens⁴⁶, hvor ytringsafsenderne for en sekvens af ytringer i en monologal tekst er fortløbende billeder af samme afsender. Hvad der nøjagtig skulle forstås ved dette, var imidlertid ikke klart i de tidligere udgaver af polyfoniteorien. Problemet med eksistensen af fortidige ytringsafsendere er imidlertid langt mere akut når de forekommer i den aktuelle ytring, som tilfældet er i (35), og ikke blot i de foregående

---

⁴⁶ Polyfonisk kohærens nævnes for første gang i Prætorius & Nølke (1991). Jeg har skitseret en konkret analyse af fænomenet i Nølke (1994: 261-266), hvor jeg har foreslået tre styrende regler for polyfonisk kohærens. Fløttum har videreudviklet denne idé i adskillige arbejder og foreslået en udvidet variant af ScaPoLine, der har mulighed for systematisk at behandle mindre tekstfragmenter, som hun kalder *polyfoniske passager*, se især Nølke, Fløttum & Norén (2004, kap. 5).

ytringer. Med den indførte skelnen mellem billedet af afsender som konstruktør af udsigelsen, LOC, og billederne af ham som DI, har vi imidlertid fået mulighed for at foreslå en generel teoretisk løsning på problemet. I Nølke (2005b: 148) foreslår jeg følgende analyse af afsenders rolle i det polyfone spil:

” Jeg definerer her de forskellige spor, som taleren efterlader i sin ytring som *billeder af hans forskellige roller*:

- **LOC** er et billede af taleren i rollen som konstruktør af udsigelsen.
- **Tekstafsenderen** (A) er kilden til et spkt, som taleren havde inden sin udsigelse, og som han stadig har.
- **Ytringsafsenderen** (a_0) er kilden til et spkt, som taleren har *her-og-nu*, men som han ikke nødvendigvis har haft hverken før eller efter udsigelsen. Det særlige ved diskursindividet a_0 er at det kun eksisterer i en given udsigelse, E_0 .
- **Afsender t** (a_t) er kilden til et synspunkt som taleren havde på det tidspunkt, t, da han konstruerede udsigelsen E_t .”

Som en følge af princippet om polyfonisk kohærens beholder taleren alt andet lige sine synspunkter efterhånden som teksten skrider frem. Det betyder at et synspunkt tilknyttet a_t med en vis sandsynlighed omdannes til et synspunkt tilknyttet A.⁴⁷

Teoretisk kan man parallelt med denne udfoldelse af forskellige afsenderbilleder forestille sig noget lignende for de andre DI, og i Nølke (2005b: 151) foreslog jeg derfor følgende DI-typer:

”*Diskursindivider*

- Første person: A, a_0 , a_t ($t \neq 0$)
- Anden person: M, m_t ($t = 0$ muligt)
- Tredje person: T, t_t ($t = 0$ muligt?)”

Dette relativt komplicerede system af diskursindivider er faktisk ikke blot teoretisk, men også empirisk motiveret. Således har Coco Norén i

---

⁴⁷ Se Nølke (2005b: 146-151) for en uddybning af forholdet mellem de forskellige billeder af afsender.

flere sammenhænge⁴⁸ påvist at både M og m_t (for $t = 0$) kan være sprogligt kodet, og Kratschmers analyser i afsnit 3 ovenfor viser at det samme gør sig gældende for T og t_t (for $t \neq 0$).

5. Harmoni og disharmoni mellem de to analyser af *det ser ud til at*

Der er flere forskelle mellem Kratschmers analyse af de italienske konstruktioner og Nølkes analyse af de tilsvarende franske. En væsentlig forskel hænger direkte sammen med at Nølke udelukkende koncentrerede sig om førstepersonsanvendelser i nutidskontekster. Kratschmers inddragelse af narrative tekster medførte at hun måtte inddrage såvel tredjepersonsanvendelser som datidskontekster, og det var teorien faktisk ikke tunet til. Det tvang hende til at foreslå udvidelser af begrebsapparatet. Som det fremgår af afsnit 4, var hendes forslag imidlertid ganske parallelle med de udvidelser der samtidig blev foretaget inden for ScaPoLine, og der er ingen grund til at tro at deres anvendelse på fransk eksempelmateriale ville ændre afgørende på Nølkes analyser. På dette punkt er de to analyser altså i fin harmoni. Bemærk i øvrigt at paralleliteten mellem de to (uafhængige) udvidelser af systemet kan opfattes som et ekstra argument for deres relevans.

Men der er (mindst) to andre forskelle mellem de to analyser. Den første hænger sammen med konstruktionernes fundamentale status som evidentialitetsmarkører. Den anden vedrører synspunkternes natur. Vi skal se at de to forskelle hænger sammen.

Polyfoni og evidentialitet er to beslægtede fænomener der indgår i et tæt samspil i de betragtede konstruktioner. Spørgsmålet er derfor hvorledes dette samspil skal artikuleres i de formelle analyser. Som udgangspunkt er vi enige om at der, ved siden af det polyfone modul, bør regnes med et evidentielt modul og at disse to moduler interagerer. Denne interaktion må ifølge ScaPoLines forståelse af LOCs rolle som tekstkonstruktør lokaliseres mellem det evidentielle modul og selve LOC (som Hans Kronning gør det meget klart når han tilskriver LOC rollen som ”det mediative subjekt” der ”mediera kunskapsinnhåll”; Kronning 2005: 84). Derudover er vi ligeledes enige om at det inden for

---

⁴⁸ Se Norén (2002) samt Nølke, Fløttum & Norén (2004: kap. 6).

den polyfone konfiguration er a_0 's rolle at fremføre forbehold vedrørende synspunktets gyldighed. Forskellen består i hvordan LOC i det følgende håndterer bearbejdelsen af de evidentielle oplysninger, det vil sige hvilket diskursindivid der bliver gjort ansvarligt for at gøre rede for disse oplysninger og, som følge deraf, hvilken form a_0 's forbehold antager.

Nølke tilskriver, hvad *sembler*-konteksterne angår, A et synspunkt "p" og a_0 et synspunkt "synspunktet p er opnået via inferens". Denne information "opnået via inferens" udløser for Nølke den konversationelle implikatur "kan eller skal muligvis revideres". Med hensyn til *Il paraît que*-konteksterne angiver han det kollektive tredjepersonsdiskursindivid MAN som kilde til et synspunkt "p" som a_0 bedømmer med "synspunkt p er et rygte". Denne oplysning "synspunkt p er et rygte" implicerer ligeledes konversationelt at det kan eller muligvis skal revideres. I det modulære perspektiv betyder det at de to moduler er forbundet med en metaregel der aktiveres af a_0 's synspunkt. Man kan sige at LOC formidler evidentialiteten gennem a_0 's synspunkt og at han derved som følge af et generelt interpretationsprincip (indirekte) tager forbehold for det kommunikerede indhold (p). Som en følge af at forbeholdet udløses af en implikatur, vil graden af og i en vis udstrækning typen af forbeholdet være direkte kontekstafhængigt. Et argument for denne analyse er at de evidentielle forhold synes at være kontekstafhængige, medens de epistemiske (grad og type af forbehold) netop synes at være kontekstsensitive. Det skal dog understreges at Nølkes analyse kun gælder for den helt enkle konstruktionstype. Således antager verbet *paraître* sin etymologiske værdi af 'at komme til syne' så snart den syntaktiske konstruktion ændres (Nølke 1994: 92ff).

Kratschmer tilskriver alle *sembrare*- og *parere*-kontekster (som på italiensk er synonyme i de undersøgte kontekster) en polyfon konfiguration hvori A har et synspunkt "p" og a_0 's synspunkt lyder "p er en foreløbig konklusion". I denne analyse lokaliseres ansvaret for at gøre rede for evidentielle forhold hos A, som er det diskursindivid der bliver defineret som det der har haft et synspunkt over et stykke tid op til den aktuelle udsigelse. Der er to argumenter for denne analyse. For det første er det synspunkt der tilskrives A ("p") resultat enten af inferens, af rygtegensivelse eller af en direkte (perceptiv eller intellektuel) bedøm-

melse (evidenstypen), så det forekommer naturligt at A, som et ”længere varende” billede af LOC, har en forbindelse til det modul hvorfra p stammer. For det andet bruges der på italiensk altid det samme leksem (*sembrare* for sig og *parere* for sig) for at udtrykke den samme epistemiske vurdering (nemlig ”forbehold”) uanset hvilke evidentielle nuancer der bliver udtrykt i de forskellige konstruktionstyper – det virker derfor oplagt, at der tilskrives det diskursindivid, der står for den epistemiske vurdering (nemlig a_0), et enslydende synspunkt (”p er en foreløbig konklusion”) for alle konstruktionerne, og at de konstruktionsrelaterede forskelle (de evidentielle nuancer) bearbejdes andetsteds (nemlig af A).

Det er muligt, og måske endda sandsynligt, at en udvidet analyse af det franske materiale som inddrog den samme mængde konstruktionstyper som Kratschmer har gjort det for italiensk ville medføre modifikationer af analysen i retning af de af Kratschmer foreslåede. Kun yderligere empiriske analyser vil kunne afgøre dette; men Kratschmers forslag har nogle interessante teoretiske konsekvenser som det er værd at se nærmere på. Disse vedrører primært synspunkternes form og indhold, idet begge synspunkter – både A’s og a_0 ’s – indeholder elementer vi ikke hidtil har opereret med i ScaPoLine:

Tekstafsender A’s synspunkt refererer direkte til et andet modul, nemlig evidentialitetsmodulet. Hvorledes skal dette formuleres? Kan man forestille sig at evidentialiteten kommer til udtryk gennem komponenten DOM^{49} ? I så fald kan de relevante metaregler formuleres på samme måde som skitseret ovenfor i forbindelse med Nølkes analyse.

Ytringsafsender a_0 ’s synspunkt har en udformning der refererer til begrebet (foreløbig) konklusion. Umiddelbart synes dette begreb at henvise til den (konkrete) tekstuelle sammenhæng, og som sådan vil det være en radikal nyskabelse inden for ScaPoLine. Begrebet skal imidlertid opfattes kognitivt⁵⁰. Synspunktet ’p er en foreløbig konklusion’ angiver en kognitiv tilstand, hvori ’p’ er opstået som resultatet af en mere eller mindre implicit kalkule på grundlag af et eller flere indicier – det er ’konklusion’ – samtidig med at der er en epistemisk kvantifikation

---

⁴⁹ Vi minder om at et synspunkt i ScaPoLine består af komponenterne [X] ($DOM(p)$), hvor X er symbol for synspunkt bærer, DOM for hans vurdering og p indholdet.

⁵⁰ Og vi er derfor på jagt efter en bedre term.

(større eller mindre sandsynlighed) der går på muligheden for at kommende indicier vil ændre 'p' – deraf 'foreløbig'. En konsekvens heraf er at synspunktet lægger op til – eller i det mindste åbner for (alt efter den epistemiske vurdering) – en søgen efter yderligere indicier. På denne måde orienteres diskursen, og man kan sige at synspunktet indeholder en argumentativ eller diskursdynamisk semantik (Nølke 1998).

6. I stedet for at konkludere (perspektiver og problemkatalog)

Sammenligningen af Kratschmers og Nølkes analyser har stillet flere spørgsmål end den har løst, og det er slet ikke tid at konkludere. I stedet vil vi skitsere de perspektiver der har vist sig, og opstille et lille ”problemkatalog”.

Det nøjagtige samspil mellem de tæt beslægtede fænomener polyfoni og evidentialitet har os bekendt ikke været undersøgt tidligere. Analyserne ovenfor har givet nogle retningslinier for videre studier; men en egentlig analyse kræver naturligvis en undersøgelse af evidentialitetsmodulets struktur. Kratschmer (under udgivelse) indeholder et udbygget forslag. Måske vil nogle af de ofte subtile betydningsforskelle vi har fremanalyseret, bedre kunne beskrives på denne måde. Det gælder for eksempel dativpronominets rolle. I Nølkes analyse påvises det at dativens rolle i forbindelse med *Il semble que* i ytringer som (23):

(23) Il me semble que Marie est malade.

er at placere ansvaret for $spkt_1$ ('Marie est malade') hos A, og det fremsættes som hypotese at dativ i det hele taget kan bruges i forbindelse med *Il semble que* til eksplicit at forankre ansvaret for at p er sand hos et bestemt diskursindivid. Men dette har jo netop med evidentialitet at gøre. For så vidt som analysen holder vand kan dativen altså opfattes som en evidentialitetsmarkør der indgår i et intimt samspil med polyfonistrukturen.

Et andet spændende problem vi kun har strejft, er spørgsmålet om den epistemiske markering af forbehold. Sidst i 3.3 nævntes det at a_{-1} 's og x_{-1} 's stillingtagen til det indlejrede synspunkt ikke er på lige fod med en konkret ytringshandling, fordi det kun drejer sig om ”tænk-

ning” og ikke om ”tale”. Ligeledes har vi flere gange været inde på at de analyserede konstruktioner implicerer forskellige former for tagen forbehold til sandheden af det kommunikerede indhold. Disse semantiske nuancer burde uden tvivl behandles samlet i et epistemisk modul.

Af andre spørgsmål vore sammenlignende analyser har rejst, kan vi nævne:

- Hvordan skal komponenten DOM formuleres og hvad er forholdet mellem MODUS, DOM og DS-relationerne?
- Kan evidentialitetsmodulets samspil med polyfonimodulet præciseres?
- Kan et synspunkt referere direkte til tekststrukturen, og hvad forstår man ved en foreløbig konklusion i denne sammenhæng?

Om ikke andet har sammenligningen af vores to analyser dokumenteret (endnu engang) hvor væsentligt det dialektiske forhold mellem empiri og teori er: De detaljerede empiriske analyser giver anledning til en teoretisk uddybning der så gør det muligt at stille nye spørgsmål til empirien.

Referencer

Grasso, Francesco 2003. *2038: la rivolta*.

<http://www.liberliber.it/biblioteca/g/grasso/>

Kratschmer, Alexandra 2005a. ”Italiensk *sembra/pare* + kompletivsætning: *modus* og polyfoni.” I *Sproglig polyfoni. Arbejds-papirer 2*. RUC. 127-145.

Kratschmer, Alexandra 2005b. ”*Raising-* og *Small Clause*-konstruktioner med italiensk *sembrare/parere*: polyfoni og evidentialitet.” I *Sproglig polyfoni. Arbejds-papirer 3*. RUC. 101-137.

Kratschmer, Alexandra (under udgivelse). ”*Che te ne sembra?* - Semantica e pragmatica delle costruzioni italiane con *sembra-re/parere*”. I Akter fra Romanistkongressen august 2005.

Kronning, Hans 2005. ”Polyfoni, modalitet och evidentialitet. Om epistemiske uttryck i franskan, särskilt epistemisk konditionalis.” I *Sproglig polyfoni. Arbejds-papirer 3*. RUC. 71-99.

- Mongai, Massimo 1999. *Il gioco degli immortali*.
<http://www.liberliber.it/biblioteca/m/mongai/>
- Norén, C. 2002. "Les images de l'allocutaire dans le discours médiatique." I *Polyphonie - linguistique et littéraire* V. 85-100.
- Nølke, Henning 1985. "Le subjonctif : fragments d'une théorie énonciative." I *Langages* 80. 55-70.
- Nølke, Henning 1994. "La dilution linguistique des responsabilités. Essai de description des marqueurs évidentiels *il semble que* et *il paraît que*." I Patrick Dendale & Liliane Tasmowski (red.) *Langue française, Les sources du savoir et leurs marques linguistiques*. no. 102/1994. 84-95.
- Nølke, Henning 1998. "Argumentationsanalyse. Grundtræk af en moduler sprogvidenskabelig tilgang." I *HERMES* 21. (15-38)
- Nølke, Henning 2001. *Le regard du locuteur 2. Pour une linguistique des traces énonciatives*. Paris. Kimé.
- Nølke, Henning 2005a. "Le locuteur comme constructeur de sens." Udkommer i J. Bres, P.P. Haillet, S. Mellet, H. Nølke & L. Rosier (red.) *Dialogisme, polyphonie: approches linguistiques*. Paris. Duculot.
- Nølke, Henning 2005b. "På vej mod en sproglig polyfoniteori – problemer, fordele og perspektiver." I *Sproglig polyfoni. Arbejdsrapporter* 3. RUC.
- Nølke, Henning, Kjersti Fløttum & Coco Norén 2004. *ScaPoLine. La théorie scandinave de la polyphonie linguistique*. Paris. Éditions Kimé.
- Prætorius, Hanne & Henning Nølke 1991. "Style et polyphonie dans un article de dictionnaire." I *Zeitschrift für französische Sprache und Literatur* CI/2. 125-141.